

Onderwerp: Voorjaarsnota 2017

DM-nummer: 1250885 versie 4

Voorgesteld besluit

Het algemeen bestuur wordt voorgesteld

de in de voorjaarsnota 2017 geschetste ontwikkelingen alsmede de financiële vertaling daarvan voor de meerjarenraming, de investeringsplanning en het voor 2018 in beeld gebrachte kostenniveau, als uitgangspunten te nemen voor het opstellen van de ontwerp-begroting 2018, hetgeen betekent:

1. dekking van de (structurele) invulling van de in het voorstel onder A1 vermelde onderdelen voor basis op orde/autonome ontwikkelingen (met een totaal van €640.000) door de verwachte voordelen uit rente en afschrijvingskosten voor de begrotingsjaren 2018-2021;
2. dekking van de kosten als gevolg van de in het voorstel onder A2 vermelde ontwikkelingen op het vlak van ICT, Omgevingswet en transitie, door onttrekkingen aan de bestemmingsreserves voor Omgevingswet, ICT en Transitie;
3. dekking van de onder B vermelde voorkeursvariant B+ voor nieuw beleid door de restpost rentevoordeel (€ 360.000), alsmede door doorwerking hiervan in het tarief voor de watersysteemheffing in de begrotingsjaren 2018-2021;
4. verlenging van het inloopmodel voor kostendekkendheid (voorheen spaarmodel) voor de watersysteemheffing door ook na 2018 een opslag voor kostendekkendheid door te voeren.

Samenvatting

Doelstelling van de voorjaarsnota 2017 is om de belangrijkste beleidsmatige keuzes voor de langere termijn aan het algemeen bestuur voor te leggen en daarmee een kader te creëren voor de begroting 2018 en de meerjarenbegroting. Dit vloeit voort uit het bepaalde in artikel 4 en 5, van de Verordening beleids- en verantwoordingsfunctie Hoogheemraadschap de Stichtse Rijnlanden (vastgesteld door het algemeen bestuur op 28 juni 2010).

Behandeling commissie BMZ d.d. 7 juni

De commissie heeft het voorstel inhoudelijk behandeld. De voorzitter heeft geconcludeerd dat:

- de formulering van de beslispunten aandacht vraagt;
- de bijlage ambities (B+) wordt aangevuld met verwijzing naar de pagina waar de inhoudelijk onderbouwing is opgenomen;
- er informatie over achterstandsbaggeren door het college wordt verstrekt;
- voor de tariefsbepaling 2018 in het 4e kwartaal scenario's worden voorgelegd (in combinatie met de uitkomsten kostentoedelingsverordening)
- De voorzitter heeft geconcludeerd het voorstel ter behandeling door te geleiden.

Reactie college:

Naar aanleiding van de behandeling zijn de beslispunten uit de voorjaarsnota aangepast zodat de relatie tot de besluitvorming naar de begroting 2018 duidelijker wordt. Ook de naam van het spaarmodel voor het watersysteem is gewijzigd in Inloopmodel kostendekkenheid.

In het bestuursvoorstel en de voorjaarsnota is de bijlage (voorkeursvariant B+) voorzien van verwijzingen naar de inhoudelijke hoofdstukken en bladzijden. Daarnaast is duiding gegeven aan de termijn waarvoor extra middelen worden ingezet (pilots: voor de periode van de voorjaarsnota in plaats van structureel).

De wijzigingen in het bestuursvoorstel en de voorjaarsnota 2017 zijn grijs gemarkeerd.

De beantwoording over de vraag over de status van het achterstandsbaggeren wordt op extranet geplaatst.

Voor de samenhang tussen de voorjaarsnota 2017, begroting 2018 en de tariefstelling 2018 zal het college in het 4e kwartaal scenario's aan het algemeen bestuur voorleggen. (actiepuntenlijst 4e kwartaal)

Toelichting

Hierbij wordt u de ontwerp-voorjaarsnota 2017 aangeboden. Deze voorjaarsnota 2017 is gebaseerd op de kaders zoals vastgesteld bij de voorjaarsnota 2016, de begroting 2017 en de consultatie van beleidsvarianten in de commissie SKK om tot “beleidsrijke uitwerking” te komen.

De voorjaarsnota 2017 is één van de drie P&C rapportages die in juni 2017 aan het Algemeen Bestuur worden aangeboden. De drie rapportages zijn:

- Jaarstukken 2016: de rapportage over het boekjaar 2016;
- 1e begrotingswijziging 2017 (inclusief 1e bestuursrapportage 2017): de rapportage gaat over de voortgang in het begrotingsjaar 2017;
- Voorjaarsnota 2017: deze geeft beleidsontwikkelingen en de financiële vertaling daarvan voor de periode 2018-2021 weer.

De voorjaarsnota 2017 is de basis voor de begroting 2018 en het kader voor de meerjarenraming van 2018 – 2021. De relevante ontwikkelingen uit de jaarstukken 2016 en de 1^e bestuursrapportage 2017 zijn verwerkt in de voorjaarsnota 2017.

Voorjaarsnota 2017

In deze beleidsrijke voorjaarsnota 2017 hebben we een indeling gemaakt in de volgende hoofdelementen:

- A. Basis op orde/autonome ontwikkelingen
- B. Beleidskeuzes

Hierna lichten we de hoofdelementen toe waarbij opgemerkt wordt dat de inhoudelijke voorkeursvariant, genoemd B+ , verder uitgewerkt en toegelicht wordt in bijgaande ontwerpvoorjaarsnota 2017.

A. Basis op orde/autonome ontwikkelingen

Om de organisatie in de basis op orde te houden en door invulling voor autonome ontwikkelingen is er een opwaartse druk op een aantal onderdelen. Deze zijn grofweg in twee delen te onderscheiden:

- 1) de bijdragen die een meer structurele invulling kennen en
 - 2) de bijdragen die nu incidenteel voorzien worden, maar mogelijk op een later moment structureel gemaakt worden.
- 1) Onderdelen die structureel een bijdrage vragen om de organisatie in de basis op sterkte te brengen voor bestaande afspraken, mee te groeien in technologische ontwikkelingen in kantoorautomatisering en bij te dragen aan de rekenkamer en participatiewet.

Tabel 1: Overzicht van de autonome ontwikkelingen en basis op orde opgaven die een meer structurele invulling kennen met bijbehorende jaarlijkse kosten.

	<i>Onderwerp</i>	<i>Toelichting</i>	<i>jaarlijkse kosten</i>
1	voldoen afspraken handhavingsnota	benodigd toezicht creëren	€250.000
2	aanvullende capaciteit voor peilbesluiten (invulling samen met)	benodigde verhoogde interactie met omgeving vergt extra capaciteit	€170.000
3	bijdrage participatiewet	verplichte invulling participatie arbeidskrachten met afstand arbeidsmarkt	€25.000
4	bijdrage rekenkamer	aanvullend budget gezamenlijke rekenkamer met Rivierenland	€40.000
5	kantoorautomatisering en de digitale werkplek	bekostigen datalijnen, beveiliging informatie en netwerk	€155.000
	totaal		€640.000

Dit deel van de basis op orde en autonome ontwikkelingen stellen we voor, in lijn met het coalitie-akkoord, voor een bedrag van €640.000 te dekken vanuit het verwachte structurele voordeel van €1 miljoen euro op rente- en afschrijvingskosten met name voortkomend uit de financiering van reeds aangetrokken en nog aan te trekken leningen.

Het resterende deel van het voordeel van 1 miljoen euro minus de € 640.000 die gebruikt wordt voor de basis op orde/autonoom wordt ingezet ter dekking van beleidsvariant B+. Dit wordt bij Beleidskeuzes, verderop in dit voorstel, nader toegelicht.

- 2) Naast de ontwikkelingen met een meer structurele aard markeren we in deze voorjaarsnota 2017 drie ontwikkelingen waar nog onzekerheden in de structurele doorwerking en dekking daarvan zijn:
 1. De Omgevingswet: de benodigde transitiekosten voor de Omgevingswet lijken veel hoger uit te gaan vallen dan eerder geraamd door de Unie van Waterschappen. Om financiële armslag te borgen voor de transitie wordt voorgesteld een toevoeging te doen aan de bij burap 2-2016 al aangekondigde instelling van een bestemmingsreserve Omgevingswet.
 2. Digitalisering/ICT: effecten hiervan vanuit wetgeving en het moeten meegroeien als overheidsorganisatie hierin.
 3. Noodzakelijke versterking organisatie om voldoende basis te hebben voor functioneren grote projecten: voor extra werkzaamheden op het vlak van control, inkoop en administratie wordt voorzien dat 4 fte nodig is in de lijn om grote projecten goed te laten verlopen. Gedurende deze periode wordt gezien of de vergoeding voor overhead verkregen uit projecten voldoende is om deze uitbreiding structureel op te vangen nadat inzet van de voorgestelde toevoeging van € 1,44 mln aan de bestemmingsreserve transitie gedurende vier jaar heeft plaatsgevonden. Hiertoe wordt strategisch personeelsbeleid gevoerd.

Voor de bovenstaande ontwikkelingen stellen we voor deze te dekken uit de bestemmingsreserves. Deze zijn ingesteld bij de vaststelling van de jaarrekening 2016. Het voorstel om invulling te geven aan bovenstaande opgaven middels een bestemmingsreserve is ingegeven vanuit de huidige inzichten dat nog onvoldoende concreet aan te geven is welk deel structureel en welk deel incidenteel is. Omdat een bestemmingsreserve verbonden is aan een specifiek doel en een bevoegdheid is van het Algemeen Bestuur wordt deze vorm als meest passend gezien.

Tabel 2: Ontwikkelingen binnen autonoom/basis op orde (incidenteel)

	Onderwerp	Toelichting	Toevoeging bestemmings-reserve uit jaarresultaat 2016
1	Omgevingswet	financiële armslag borgen voor benodigde transitiekosten Omgevingswet	€ 1.500.000
2	Digitalisering	Aanvulling budget voor doorontwikkeling voor digitalisering	€ 900.000
3	Uitbreiding lijnorganisatie voor grote projecten	aanvulling transitiebudget voor extra werkzaamheden grote projecten in aanloop naar structurele invulling	€ 1.444.000

B. Beleidskeuzes - varianten beleidsrijke voorjaarsnota

Voortbouwend op de Waterkoers en de vorige voorjaarsnota zijn binnen een aantal beleidsthema's nieuwe ambities geformuleerd. Vooruitlopend op de behandeling van de voorjaarsnota in het algemeen bestuur is een consultatie uitgevoerd met drie varianten voor de beleidsonderwerpen duurzaamheid, bodemdaling en gezond water.

Op basis van drie varianten;

- A: voortzetting huidig beleid;
- B: midden variant;
- C: hoge ambitie;

is in de commissie SKK gesproken over de gewenste inzet van het waterschap op de genoemde thema's. Dit is gebeurd op meer inhoudelijke gronden en per afzonderlijk thema. Dit zonder dat de doorwerking van het totaal op het tarief in beeld was. Het college heeft vervolgens op basis van de consultatie en met inzicht in de totale opgaven en tariefconsequenties de voorkeursvariant opgesteld, genoemd B+.

Deze variant is uitgewerkt in de voorjaarsnota. In bijlage A is het overzicht van de gevraagde middelen per beleidsonderwerp per variant uitgewerkt met daarin uitgelicht de voorkeursvariant voor de voorjaarsnota.

Consultatie commissie SKK:

Duurzaamheid: in het algemeen wordt de variant A als het niet nakomen van onze afspraken en dus niet als een serieuze variant gezien. Er is bijval voor variant C en enkele keer de vraag om speerpunten uit te breiden met andere onderwerpen. De onduidelijkheid in gevraagde middelen op dit moment in variant C geeft echter een aantal partijen ook een onrustig gevoel.

Bodemdaling: Gemiddeld gezien lijkt er draagvlak voor een extra demonstratieproject en stimuleringsregeling, variant B. Belangrijke randvoorwaarden daarbij zijn commitment vanuit de provincies en grondeigenaren en dat de stimuleringsregeling breder is dan onderwaterdrainage.

Gezond water: Inzet op de genoemde onderwerpen en met name stedelijk water en medicijnresten zijn gewenst. Daarmee wordt variant A niet onderschreven. Men zou graag bij de keuze voor een variant het totaal aan consequenties zien.

Voorkeursvariant voorjaarsnota 2017

In de beleidsrijke voorjaarsnota is een voorkeursvariant voor nieuwe ambities opgenomen. Deze voorkeursvariant is opgebouwd uit de volgende componenten:

Duurzaamheid: keuze voor variant B. Het waterschap werkt al op veel thema's aan duurzaamheid, maar brengt met een duurzaamheidsagenda focus aan op 3 onderwerpen. Met variant B wordt ingezet

op het vergroten van het organiserend vermogen voor Duurzaamheid door extra capaciteit beschikbaar te maken. Dit is de opmaat naar de uitvoering van projecten op het vlak van energie en duurzaam GWW en is in lijn met de opgehaalde bestuurlijke focus op de thema avond van 23 maart jongstleden. De organisatie kiest ervoor de invulling van de fte's niet in de exploitatie op te nemen maar te activeren vanuit de interne tarieven van het ingenieursbureau naar de projecten. Met de verdere invulling van het programma, deel 2 van de duurzaamheidsagenda, komen mogelijke maatregelen in beeld die in aanloop naar de volgende voorjaarsnota aan het bestuur worden voorgelegd. Per saldo resulteert door deze werkwijze nu een incidentele claim van € 75.000 om tot opstelling van een business case grondstoffen te kunnen komen in de voorkeursvariant.

Gezond water: keuzes voor variant B, met uitzondering van het onderdeel Gezond water in de stad: keuze voor variant C. Met variant B wordt (beperkt) invulling gegeven aan de extra vragen vanuit de ontwikkelingen. Voor het onderdeel regionale agrarische samenwerking wordt in B met een beperkte stimuleringsregeling ervaring opgedaan die mogelijk gebruikt kan worden bij een uitbreiding van deze regeling om resterende gebieden ook te bereiken. Voor de onderdelen 'nieuwe stoffen' en 'monitoring en analyse' is variant C nog niet uitgewerkt. Voor stedelijk water heeft het de voorkeur extra inzet te organiseren (variant C), omdat er met alle ontwikkelingen rond Ruimtelijke adaptatie 'momentum' is om waterkwaliteit als onderwerp mee te laten liften, die anders gemist wordt. In totaal resulteert dit in een claim voor de periode van deze voorjaarsnota van € 420.000 voor gezond water in de voorkeursvariant.

Veenweide: keuze voor variant B. Hiermee komt extra geld beschikbaar voor een demonstratieproject in Lange Weide (naast de bestaande pilot in Spengen en veenweidesloot van de toekomst). Met de demonstratieprojecten uit variant B speelt het waterschap in op initiatieven uit de streek die NU spelen. Hiermee snijdt het mes aan twee kanten: enerzijds levert dit kennis op over toepasbare instrumenten die groepen boeren en bewoners van het veenweide kunnen inzetten, anderzijds wordt het draagvlak voor onze aanpak vergroot doordat initiatieven van boeren, burger en ondernemers worden ondersteund en verder gebracht. Binnen variant B is ook €100.000 gereserveerd voor een regionale stimuleringsregeling. Het totaal resulteert in een claim voor de periode van deze voorjaarsnota van €335.000 voor veenweide in de voorkeursvariant.

Wateroverlast: keuze voor variant B (zie tabel bijlage A). Voor wateroverlast is geld beschikbaar voor de analyse van kwetsbaar stedelijk gebied onder extreme situaties. Gezien het aantal kwetsbare gebieden is het gewenst de studie uit te breiden in 2018 en 2019, bij voorkeur in het kader van klimaatadaptatie (Samen doen in breder verband). Dit resulteert in een claim van € 50.000 voor wateroverlast voor 2018-2019 in de voorkeursvariant.

Blauwe burgerinitiatieven: keuze voor variant C. In het kader van Samen doen wil het waterschap burgerinitiatieven stimuleren met een directe relatie tot werk van het waterschap ofwel die vergroting van waterbewustzijn stimuleren. Met de keuze voor variant C komt in de periode 2018-2021 jaarlijks €100.000 voor deze stimuleringsregeling beschikbaar.

Tabel 3. Deeloverzicht van de ambitievarianten voor de thema's in de voorjaarsnota. Volledige tabel is te zien in Bijlage A.

		2017	2018		
			A	B	C
Duurzaamheid	algemeen	€ 50.000	€ -	p.a.*	p.a.*
	energie		€ -	p.a.*	€ 500.000 en p.a.*
	DGWW		€ -	p.a.*	pm
	grondstoffen		€ -	€ 75.000	€1-5 k
Gezond water	reg samenwerking		€ -	€ 190.000	€ 290.000
	nieuwe stoffen		€ -	€ 75.000	€ 100.000
	doelen/analyse/mon.		€ -	€ 75.000	€ 75.000
	water in stad **		€ -	€ 45.000	€ 85.000
Veenweide	onderzoek	€ 50.000	€ -	€ -	€ -
	demonstratieproj.	€ 150.000	€ -	€ 235.000	€ 361.000
	reg stimuleringsreg.		€ -	€ 100.000	€ 100.000
	cap. Gebiedsprocessen		€ -	€ -	€ -
Wateroverlast	extra studie	€ 100.000	€ -	€ 50.000	€ 50.000
Blauwe burger	stimuleringsreg		€ -	€ 75.000	€ 100.000
Totaal				B+: €985.000	

p.a.*: programmatische aanpak waarmee organiserend vermogen op duurzaamheid omhoog gaat en invulling capaciteit via investeringsbudget loopt

** Voor waterproblematiek in de stad is bij de voorjaarsnota 2016 voor ruimtelijke adaptatie en verbreding impulsregeling met wateroverlast/tekort voor 2017 een bedrag van € 20.000 en vanaf 2018 jaarlijks € 170.000 beschikbaar gesteld. Dit is in het bestaande financiële kader verwerkt.

NB: In de voorkeursvariant B+ zit in verschillende componenten de mogelijke opmaat naar uitvoering van extra pilots of aanvullend benodigde gelden.

Dit vergt bovenop de voorgestelde B+ variant bij succesvol verloop mogelijk vanaf 2018 en volgende jaren nog extra financiering. Deze keuzes worden opnieuw betrokken bij de voorbereiding voorjaarsnota 2018.

Financiële consequentie voorkeursvariant:

Met de invulling van de voorkeursvariant is een totaal bedrag van € 985.000 gemoeid. Voor de beleidsrijke uitvoering is het resterende bedrag van de verwachte meevaller van 1 miljoen euro structureel, zijnde € 360.000 beschikbaar. Totaal is er aanvullende dekking benodigd voor € 625.000 om de voorkeursvariant B+ te realiseren.

Bovenstaande ambities zijn voor het jaar 2018 concreet ingevuld. In de aanloop naar voorjaarsnota 2018 worden uitwerkingen vanuit huidige ambities en potentiële nieuwe initiatieven aan het bestuur worden voorgelegd.

Algemeen financieel kader 2018 - 2021:

Het financiële kader dat gehanteerd wordt, is de financiële paragraaf van het coalitieakkoord. Hierin zijn de volgende uitgangspunten voor het financieel beleid opgenomen: we werken toe naar kostendekkende tarieven; meevallers worden allereerst besteed aan tegenvallers; voor nieuwe beleidsontwikkelingen is een tariefstijging mogelijk en er vindt een inflatiecorrectie op de tarieven plaats vanuit vastgestelde "geïndexeerde nullijn voor bestaande taken".

Naast deze redeneerlijn wordt als uitgangspunt een gematigde jaarlijkse tariefstijging van maximaal 5% gehanteerd. Dit is ingegeven vanuit landelijke doelstellingen voor gematigde tariefstijging bij waterschappen (Bestuursakkoord). Bij een gemiddelde tariefstijging van meer dan 5% bij een waterschap heeft de minister een meldplicht aan de Tweede Kamer.

In de komende periode ziet ons waterschap zich gesteld voor omvangrijke beleidsinhoudelijke onderwerpen en de uitvoering van grote projecten. Deze voorjaarsnota 2017 geeft inzicht in de

inhoudelijke afwegingen en de financiële consequenties die hieraan verbonden zijn. Belangrijk hierbij is het onderscheid te maken in onze twee hoofdtaken, de zuivering en het watersysteembeheer. Onderstaand lichten we dit toe.

Zuivering:

Voor zuivering wordt voorgesteld de ingezette lijn om eind 2018 te besluiten over het geheel, gedeeltelijk dan wel niet in stand houden van het ook in 2019 sparen voor de RWZI met 1,5 % (spaarmodel) in stand te houden.

Watersysteem

Voor watersysteem wordt op basis van het voorgaande, namelijk de keuze voor beleidsvariant B+ in combinatie met dekking van basis op orde en autonome ontwikkelingen, voorgesteld om:

- de tarieven voor watersysteembeheer de komende jaren gelijkmatig met 1,5 % volgens de systematiek van het spaarmodel langer voort te zetten. Dit totdat het beoogde niveau van kostendekkendheid aan de watersyssteemkant is bereikt;
- de nieuwe ambities opgenomen in de voorgestelde beleidsvariant B+ te dekken vanuit een stuk aanvullende tariefstijging ter grootte van 1%.

Indicatie procentuele tariefsaanpassingen

De effecten op de belastingverhogingen voor watersysteem en zuivering worden voor 2018 onderstaand weergegeven:

	Watersysteem*	Zuivering
Opslag jaarlijkse inflatie (loon en materiaal)	1,75%	1,75%
Groei naar kostendekkendheid	1,50%	1,50%
A.1 Basis op orde / autonoom (Structureel)	0,00%	0,00%
A.2 Basis op orde / autonoom (incidenteel)	0,00%	0,00%
B Uitwerking beleidsrijke thema's **	1,00%	0,00%
	4,25%	3,25%

Nb

*) Voor watersysteem is een tariefsaanpassingen in één percentage opgenomen. Dit percentage zal voor de afzonderlijke belastingcategorieën afwijken.

**) De totale extra uitgaven voor de uitwerking van beleidsrijke uitwerking van een aantal thema bedraagt € 625.000. Hiervan heeft circa 80% betrekking op watersysteem, hetgeen overeenkomt met 1% tariefsstijging. De 20% extra uitgaven voor de zuiveringsheffing leiden niet tot een tariefstijging.

Langjarig kader investeringen

Op verzoek van het Algemeen Bestuur kijkt deze voorjaarsnota verder vooruit in de investeringsagenda van De Stichtse Rijnlanden dan de gebruikelijke vier jaar. Het waterschap heeft de komende jaren een omvangrijke investeringsagenda. Hiervoor zijn de eerste 10 jaar binnen deze voorjaarsnota financieel in beeld gebracht.

Gekeken naar de langjarige investeringsagenda voor het waterschap valt op dat:

- In de periode van deze voorjaarsnota er een grote toename is in investeringen op vlak van waterveiligheid;
- De toename in investeringen door werk in de reguliere beheerprogramma's wordt veroorzaakt, naast de grote projecten.

Op de lange termijn zullen de kapitaallasten stijgen door de uitvoering van de grote projecten. Voor de periode 2018-2021 leidt dit nog niet tot een concrete stijging van de kosten. Doordat de afschrijvingen op andere projecten aflopen, verwachten we op dit moment ook na 2021 geen omvangrijke netto stijging van kapitaallasten.

Kaders

Als kaders en uitgangspunten om tot opstelling van deze ontwerp voorjaarsnota 2017 te komen gelden:

- voorjaarsnota 2016;
- begroting 2017;
- waterbeheerplan waterkoers 2016 - 2021
- het Besluit Beheer en Verantwoording Waterschappen (BBVW) waarin is opgenomen dat er sprake moet zijn van een in meerjarig perspectief sluitende meerjarenbegroting.

Financiële aspecten

Meer specifiek zijn deze opgenomen en beschreven in deze voorjaarsnota 2017 en dit bestuursvoorstel.

Communicatie aspecten

Na vaststelling van de voorjaarsnota 2017 door het algemeen bestuur wordt de voorjaarsnota als doorklikbaar document via de HDSR-website toegankelijk aangeboden.

MVO aspecten

Deze voorjaarsnota 2017 bevat de plannen van het waterschap voor de komende jaren op hoofdlijnen. De door uw algemeen bestuur vastgestelde lijn van werken maakt hier onderdeel van uit. Specifiek in deze voorjaarsnota is het aspect duurzaamheid als ambitie opgenomen.

Bijlagen

Voorjaarsnota 2017 (DM 1229630)

Meerjarig overzicht beleidsvarianten (bijlage A)

Bijlage A: Financieel overzicht van de claims uit de verschillende varianten voor nieuwe opgaven, waarbij de keuzes voor de voorkeursvariant B+ in de tabel gekleurd zijn.

		2017	2018			2019			2020/2021			verwijzing
			A	B	C	A	B	C	A	B	C	vjn***
Duurzaamheid	algemeen	€ 50.000	€ -	p.a.*	p.a.*	€ -	p.a.*	p.a.*	€ -	p.a.*	p.a.*	
	energie		€ -	p.a.*	€ 500.000 en p.a.*	€ -	p.a.*	€ 500.000 en p.a.*	€ -	p.a.*	€ 500.000 en p.a.*	
	DGWV		€ -	p.a.*	pm	€ -	p.a.*	pm	€ -	p.a.*	pm	
	grondstoffen		€ -	€ 75.000	€1-5 k	€ -	€ -	€1-5 k	€ -	€ -	€1-5 k	blz 8
Gezond water	reg samenwerking		€ -	€ 190.000	€ 290.000	€ -	€ 190.000	€ 290.000	€ -	€ 190.000	€ 290.000	blz 7
	nieuwe stoffen		€ -	€ 75.000	€ 100.000	€ -	€ 75.000	pm	€ -	€ 75.000	pm	blz 7
	doelen/analyse/mon.		€ -	€ 75.000	€ 75.000	€ -	€ -	pm	€ -	€ -	pm	blz 7
	water in stad **		€ -	€ 45.000	€ 85.000	€ -	€ 45.000	€ 85.000	€ -	€ 45.000	€ 85.000	blz 5
Veenweide	onderzoek	€ 50.000	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	
	demonstratieproj.	€ 150.000	€ -	€ 235.000	€ 361.000	€ -	€ 235.000	€ 361.000	€ -	€ 235.000	€ 361.000	blz 6
	reg stimuleringsreg.		€ -	€ 100.000	€ 100.000	€ -	€ 100.000	€ 100.000	€ -	€ 100.000	€ 100.000	blz 6
	cap. Gebiedsprocessen		€ -	€ -	€ -	€ -	pm	pm	€ -	pm	pm	
Wateroverlast	extra studie	€ 100.000	€ -	€ 50.000	€ 50.000	€ -	€ 50.000	€ 50.000	€ -	€ -	€ -	blz 5
Blauwe burger	stimuleringsreg		€ -	€ 75.000	€ 100.000	€ -	€ 75.000	€ 100.000	€ -	€ 75.000	€ 100.000	blz 4
Totaal				B+: €985.000			B+: €835.000			B+: €785.000		

p.a.*: programmatische aanpak waarmee organiserend vermogen op duurzaamheid omhoog gaat en invulling capaciteit via investeringsbudget loopt

** Voor waterproblematiek in de stad is bij de voorjaarsnota 2016 voor ruimtelijke adaptatie en verbreding impulsregeling met wateroverlast/tekort voor 2017 een bedrag van € 20.000 en vanaf 2018 jaarlijks € 170.000 beschikbaar gesteld. Dit is in het bestaande financiële kader verwerkt.

*** verwijzing naar bladzijde in de Voorjaarsnota 2017 waar het bedrag uit variant B+ toegelicht staat